

Op zoek naar Patrice Chéreau

Patrice Chéreau geldt als een van de belangrijkste theater- en operaregisseurs van deze tijd, maar zijn filmwerk wordt door de kritiek niet altijd even zeer gewaardeerd.

Johan Thielemans zag Chéreaus recentste werk: de opera Wozzeck en de film La Reine Margot.

Patrice Chéreau is de begaafdste theatermaker van Frankrijk. Als jonge man putte hij uit twee bronnen: hij was gefascineerd door het Duitse theater en werkte enkele jaren bij de Italiaan Giorgio Strehler toen diens Piccolo Teatro di Milano toonaangevend was in Europa. Met de Italiaan heeft Chéreau gemeen dat hij bijzonder veel belang hecht aan de dramatische rol van het licht en aan de esthetische kwaliteit van het decor, waarbij vaak uiterst realistische architecturale elementen in scherp contrast staan tot een nadrukkelijk theatrale ruimte. Chéreau heeft bij scenograaf Richard Peduzzi een ideale partner gevonden, want het is uit hun samenwerking dat er een herkenbaar handschrift werd ontwikkeld. Peduzzi grijpt voornamelijk terug naar verweerde Italiaanse Renaissancegevels, die hij dank zij slagschaduw een sterke dramatische aanwezigheid verleent. Chéreau heeft een aantal malen voor de opera gewerkt, en de meest opzienbarende regie leverde hij voor het festival van Bayreuth, toen hij daar de opdracht kreeg om de *Ring* van Wagner te monteren. Dit project dateert uit 1976, maar geldt nu nog altijd als een definitieve versie van dit complexe en controversiële meesterwerk. Wie met Chéreau kennis wil maken kan dat op een voortreffelijke wijze, dank zij de videotape die in de handel verkrijgbaar is.

Ondanks zijn grote successen heeft Chéreau zelf een droom gekoesterd die hij nooit volledig waar heeft kunnen maken. Hij wil filmmaker zijn. Enkele malen is hij erin geslaagd om de producer te vinden die hem financieel wilde steunen, maar merkwaardig genoeg zijn de

schaarse projecten op een commerciële mislukking uitgelopen, zodat zijn filmcarrière nooit van de grond is gekomen. In Frankrijk heeft hij als theatermaker de status van idool, maar hij slaagt er maar niet in om in de Franse cinema een plaats te veroveren.

Wat mij betreft is dat een groot raadsel, want elk van zijn films, die ik gezien heb, waren het produkt van een originele en sterke persoonlijkheid. Zijn *La Chair de l'Orchidée* tilde een politiefilm op tot een droom vol waanzin en geweld. *L'homme blessé* was een verscheurende afdaling in de hel van de passie en de liefde. Het zijn twee films die een heel aparte plaats innemen tijdens de post-Godard periode (als ik dat zo mag uitdrukken) en die enig reliëf geven aan de Franse cinema die in de jaren zeventig en tachtig het erg moeilijk had wegens de afwezigheid van filmmakers met een origineel talent.

In de afgelopen jaren heeft Chéreau het bij de cinema nogmaals geprobeerd, en dit aan de hand van een gewaagd project. Hij wilde de fel-romantische tekst van Alexandre Dumas *La Reine Margot* verfilmen. Net zoals voor *La Chair de l'Orchidée* ging hij uit van een onderwerp dat zich inschrijft in een bepaald genre (historische kostuumfilm, de cape et d'épée, zoals de Fransen dat zeggen), met de bedoeling om het materiaal naar zijn hand te zetten. Toen het nieuws bekend werd dat de film van Chéreau zou deelnemen aan het festival van Cannes 1994, verwachtte gans Frankrijk dat hij nu (eindelijk) de Gouden Palm in de wacht zou slepen, temeer omdat hij in de hoofdrol over Isabelle Adjani kon beschikken, een

actrice met een heel beperkt talent, maar met heel mooie ogen, een soort mythe in Frankrijk. De ontgoocheling was groot, toen de film nauwelijks een prijs in de wacht sleepte. De bekroning ging naar de bijrol van Catherine de Medicis, gespeeld door de oude, bijna-vergeten filmvedette Virna Lisi. Die had in de jaren zestig een aantal lichtvoetige rollen gespeeld in een reeks briljante, Italiaanse komedies, en haar keuze voor de rol getuigde van Chéreaus uitzonderlijke flair voor de verborgen talenten van een actrice, want Virna Lisi ontpopt zich hier tot een waarachtige tragédienne. De verdiende onderscheiding kreeg een bittere bijmaak, omdat ze als een afrekening werd geïnterpreteerd van Catherine Deneuve, lid van de filmjury, met haar jonge concurrente Adjani. Dat werd zelfs zulk een schandaal dat Deneuve zich verplicht voelde om zich in de pers tegen deze aantijgingen te verdedigen. Wie in alle objectiviteit de film bekijkt, weet dat Deneuve zich helemaal niet hoeft te verdedigen, want Adjani blijft duidelijk onder de maat.

Dat alles behoort tot de kleine kanten van de geschiedenis, maar het feit blijft dat Chéreau ook met deze film zijn doorbraak niet heeft weten te forceren. Veel critici, ook in Frankrijk, vonden in *La Reine Margot* meer feilen dan kwaliteiten. Ik vrees dus dat Chéreau met zijn frustraties blijft zitten.

Belangrijker dan al deze beschouwingen bij een carrière, is de vraag of je in de verschillende artistieke activiteiten van Chéreau de hand van dezelfde persoonlijkheid kunt onderscheiden. Ik zag in de voorbije maanden niet alleen de film *La Reine Margot*, maar ik trok ook naar het voormalige Oost-Berlijn voor de opvoering van Alban Bergs opera *Wozzeck* in de Staatsoper. Als ik die twee sterk uiteenlopende produkties naast elkaar leg, dan is het mogelijk om op zoek te gaan naar wat het werk van Patrice Chéreau karakteriseert.

Wozzeck

Bij Chéreau, meer dan bij welke andere theatermaker die ik ken, sluit het werk zeer sterk aan op het persoonlijke gedrag. Wie Chéreau ooit heeft ontmoet, zal onder de indruk komen van zijn gespannen, zenuwachtige persoonlijkheid. Een innerlijke rust lijkt hem vreemd. Je hebt meer de indruk dat hij een veer is, die elk ogenblik kan loschieten.